

Szente B. Levente

Eredet

naponta megküzdünk azért
a csöppnyi lenniért –

mindig úgy kezdődik, hogy felébredsz,
s az a pillanat, az a néhány perc,
míg összekapod magad,
valamiért mindig kimarad,
arra sem emlékszel, miért hagy ki agyad,
hiába kérdezik, hogyan,
megrázod fejed, álmok és valók között,
te csak zoknit húzol, öltözködsz,
gépiesen a tükörbe nézel,
árnyakat, vonalakat kezdesz felismerni,
neszez füledben a mindenség, de nem ismerős,
aztán jobban figyelsz,
pedig semmi sem érdekel,
kimész az utcára,
emberek jönnek és mennek,
szembe, vagy elhaladnak melletted,
köszönés a boltokban,
munkahelyeden hozzád szólnak, kérdeznek,
beszélnek, beszélnek, zúgnak,
akár azok a zajok odakint,
a hangok füledig érnek,
öszönből megremegsz,
mint azok akiket megvernek,
ismered, féled a félelmet,
agyadban bábelek omlanak,
emléked, hogy Ádámnak is
történelem, ami ő előtte volt,
másik titkos eredet, a semmi hátán
a semmibe fúlt istentelen mélység,
agyadban rettentő múltak jelenléte,
tálalva az emberiség kietlenül is szép,
égig érő fák mezítelen égi képe,

csak most, csak ekkor érzed
amiket igaztalanul rád aggatnak,
hát az, az te vagy –

mint azok a kapualjak
ahol a szerelmesek csókot váltanak,
annyi minden dől el benned éppen,
s az ágyban, az asztal mellett,
tudod, minden egyes nap azt érzed,
az üres pohár fenekén
ott lappang valahol számodra
egy másmilyen, egy érthetőbb
valamivel szerethetőbb,
ősi titkok alól feloldott ezredvég.

Látó

(Édesanyámhoz)

egy napon
kinyílik szemem és
látni fogok
csak intek és felállok
veled
haza
megyek

Tönköl József

Úgy sírom a gyönyörű macskamézet

Az ajtónál csorba zománcú vaskályha, mellette polc,
rajta újság, szentelt gyertya, gyufa, odébb szekrény,
az ablaknál kerek asztal és a két nagy zsömle-szék,
ikervári mesterek fonták, érzem ujjajukat,
mutatják az evilági játékot a megnyúzott vesszőkkel,
kezük vére melengeti az én kezem, a sarokban tévé,
oldalt, a ragacsos, izzadt falnál az ágy,
úgy dőlök bele, mint egy eszelős álom bozótjába,
úgy sírom a gyönyörű macskamézet, mint a fa,
a szilva, a szilva, a horgasmagvú, aszaló besztercei,
tán még nem jött el az idő,
hogy a fénymásolt képeket elfelejtsem,
a fakuló faxpapírokat, lámpagyújtáskor a szülőket,
a megcsúfolva függő Krisztust, bokája szárnyait,
csuklói kifordultak, minden ízülete összetört,
egy szép napon mi is elmegyünk, az a szoba pedig,
az összefirkált fal, az a páskomra tárukozó ablak
majd másoké lesz, a Hercegerdő csak lebeg távol,
szinte hihetetlen, hogy lámpa sincs már,
felijedek újra, mint a gyerek, indulnak piócás árkok,
megindulnak a tehenek meg a lovak is persze,
a kalendáriumokba kanalas orvosságok szaga ivódik,
megyek tovább, mintha évek múltak volna,
s csak visszanéznék már az áprilisra, kopog a cipőm,
elfeledte mindenét ez a bolond hónap,
bölcsőmet a szél betemette, vadak, madarak nyomát,
sarkamban újra Bika hava, bárányok, kimeszelt házak,
zöldcsütörtökön, ha elmentek a harangok Rómába,
magam akartam a gyümölcsfákat megrázogatni,
és merültek fejig ütött szegek a koporsóba,
ami nem fáj sem a fának, sem a halott öregapámnak,
mintha ritka vidéken gyulladt volna ki a föld szíve,
füstöt eresztett volna a szemünkbe határon túl s innét.

Szentgyörgyi László

Menekülés a zöldhatáron

Ezúttal sem kísérte be feleségét a zöldségpiac asztalsorai közé, inkább megállt a bejáratnál, ahonnan könnyen szemmel követhette az aszonyt, amint türelmesen végigmustrálja az eladásra kínált portékát, s amikor úgy ítélte meg, már nehezebben boldogul a csomaggal, csak akkor caplatott be a sűrűbe, és vette magához a degeszre tömött neccet. Egy alkalommal – vasárnapon –, amikor nagy volt a tolongás az asztalok, árusok körül, hirtelen ordibálásra kapta fel fejét: – Van képed az emberek között mutatkozni? – szegezte a kérdést egy idősebb, viszonylag jól öltözött öregúr egy hasonló korú melegítő, szokásapkás alaknak. – Mocskos szekusok, hát lehet, hogy Iliescu és a hozzá hasonlók nem bántanak, de én nem tudok felejteni! Sem felejteni, sem megbocsátani nektek, gazemberek! – kiabálta torkaszakadtából a láthatóan feldúlt férfi a szekusnak nevezett öreg felé. Aki megpróbált elvegyülni a tömegben.

Eszébe jutott filmbé kívánczó kalandja – könnyen végzetesnek is bizonyulhatt volna –, amelyek 1989 novemberében volt részese, szenvedő alanya. A régebbiek még tudják, akkoriban már mindenki – na jó, majd mindenki – menekült, amerre látott... Többnyire a zöldhatáron át. Útlevelet szigorúan csak a bizalmi emberek kaphattak, azt is kétévenként. Jól kiépített hálózatok foglalkoztak az embercsempészettel. Aki nagyon akarta, megtalálhatta a módját, hogyan kerüljön kapcsolatba velük. Neki is sikerült. A terv szerint éjszaka indultak egy ütött-kopott Dacia személygépkocsival, amelynek rendszámabláját valahol Szilágy megyében kellett volna kicserélniük: az MS-sel kezdődőről az SM-el kezdődőre. Mielőtt erre sor kerülhetett volna, az autó megcsúszott egy olajfolton, s az árokban landolt. Volt ott sírás-rívás, végtagok törése, koponyák roppanása, de legfőképpen kétségbeesés. A mentők után megérkeztek a milicisták is, akik igen meglepődtek, amikor felfedezték az árokban fehérlő, cserére előkészített hamis rendszámablát. Lebuktak.

Néhány nap után mindannyiukat kiengedték a kórházból, ahol gipszcsizmával, csinos turbánnal látták el őket, s irány a rendőrség. Miután nyilatkozatot írtak velük, hazaengedték őket. Otthon – a büntetőjogi eljárás beindítására várva – hetente jelentkezniük kellett a kijelölt „közegnél”. Tiltott határátlépésért sokakat ítéltek el akkoriban.

Óriási szerencsájük volt, december közepén-végén robbant a román puliszka, Ceaușescu kivégzése után megfélemedtek róluk is a hatóságok.

A fogász halála

A nyomdai legendárium szerint annak idején, ha a fejével nem is, de mindenképpen az állásával játszott az, akinek bármi aprócska köze lehetett egy-egy bakihoz, amely kedvezőtlen fényben tüntethette fel a párt főtitkárát. Például kínosan vigyáztak arra, nehogy olyan arckép kerüljön az újságba, amelyen csak egyetlen füle látszik a Kárpátok géniuszának. Józan paraszti ésszel érthetetlen Csaanak a félfüles fotó iránti irracionális gyűlölete. Hogy netán Szatmár megyébe látogathatott volna a Kárpátok géniusza, az már végképp elképzelhetetlen. Még a korrektorok kedvéért sem.

Mindenesetre a nyomdai korrektorok, szolgálatos szerkesztők, tiszta fejek fokozott éberséggel figyeltek ilyenkor. Vigyázó szemek, fülek követték minden lépésünket, még gondolatainkat is. „Számon tarthatják, mit telefonoztam// s mikor, miért, kinek// Aktákba írják, miről álmodoztam// s azt is, ki érti meg// És nem sejtetem, mikor lesz elég ok// előkotorni azt a kartotékot// mely jogom sérti meg” – fogalmazta meg a költő azt, ami később be is következett.

Az 1989-es rendszerváltás után történt, hogy elhunyt a rossz hírű egykori szekus tiszt. Történetesen magyar volt a szerencsétlen, akit csak Bunkó Bélaként emlegettek a helyiek. S mivel a kor szokása szerint milicistától a szekusig mindenki jogi diplomát szerezhetett – valahogy úgy, ahogy manapság a doktori címekhez jutnak a politikusok –, a fordulat után közülük sokan átnyergeltek az ügyvédi pályára, s még ki tudja, mire. Bunkó Béla már koránál fogva sem tehetette ezt. Arról, hogy lediplomázott, feleségén és szűk családi körén kívül talán senki sem tudott. Őrizgette diplomáját, csak úgy önmagának, amolyan egyszer még jó lesz valamire alapon.

„Mély fájdalommal tudatjuk, hogy a drága jó férj, stb., stb., Bunkó Béla fogász, életének stb., stb., örökre megpihent stb., stb., stb.” – jelent meg halálhíre a helyi lapban. A nyomda ördöge holtában is csúnyán megrézfálta Bunkó Bélát. Akik ismerték, kaján vigyorral nyugtázták az esetet. Napokig szóbeszéd tárgya volt az elírás – jogász helyett fogász –, voltak, akik pusztán véletlennek tekintették, de olyanok is, akik tudni vélték, a nyomdászok közül valaki ily módon torolta meg az elhunyt ellene elkövetett bunkóságait.

A sors szeszélyes, a sors kiszámíthatatlan, nem tudni, mikor áll bosszút az emberen – vont le a megfellebbezhetetlennek vélt következtetést története végén.

Poéta és kosárfonó

Nem szerette a költőket, bár barátja, akivel kapcsolata legalább három évtizedre nyúlik vissza, viszonylag barátságos embernek látszott. Igazi poétának nem lehetett nevezni, annak ellenére sem, hogy még középiskolás korában publikálni kezdett. Igaz, csak szórványosan, az első kötetig még nem sikerült eljutnia.

És nem azért, mintha poémái – így szerette nevezni – nem érdemelték volna meg a nyomtatott formát, hanem mert különös öncsonkító hajlama folytán mindig eldobta, megsemmisítette korábbi opuszait. Ezért aztán soha nem gyűlt össze a kötetre való. Az általa ismert széplelkektől eltérően azért még lehetett volna rokonszenves ember, az is volt a maga módján. Csak hát néha-néha – szabályos időközönként – rájött a hoppáré, s olyankor nagyon cudar ember formáját mutatja. Összeveszett mindenkivel – baráttal, ellenséggel egyaránt –, különösen családjának tagjaival, akikkel szemben nem volt cseppet sem elnéző vagy kíméletes.

– Tőlük jóval többet várok el, érted-e, mint a hozzád hasonló idegenektől – szokta mondani ilyenkor, s tekintetével ölni tudott volna. Nem ölt, legfennebb csak szavai által. – Azok bizony rettenetesen fájni tudtak – választa a helyzetet.

Komolyabban soha nem veszték össze, mindig, mindent megbocsátott neki, főleg azért, mert szándékosan rosszat senkinek sem tudott tenni, legfennebb magának ártott heves kirohanásaival. Tudta róla, hogy teljesen önzetlen; anyagi vagy egyéb természetű haszonszerzés vágya soha nem hajtotta. A számukra legnehezebb időkben, a letűnt átkosban jóhiszeműen figyelmeztette, ne engedje magához túl közel kollégáját, túl bizalmasan se viselkedjen vele, mert né, mit hallott róla, esetleg jelentéseket írogat. Igaza volt, ki tudja, mekkora kalamajkától mentette meg.

– Aztán ráköszöntöttek a szűkösebb napok, mármint a poétára – mesélte tovább a történetet. A hét szűk esztendő azzal indult, hogy asszonya elhagyta, ő meg hirtelen felindultságában elhatározta: megörökölt vidéki magányba vonul vissza, a kis pénzmagot, amit sikerült összegyűjtenie, a mezőgazdaságba fekteti. Közben pedig farag ezt-azt, amire igény és ihlet készíti.

– Poéta leszek, poéta és kosárfonó! – jelentette be szándékát, mint valami korszakos felfedezést. Az lett. A kosárfonásba hamar belejött, a verskötet megjelenését sajnos, már nem érthette meg. Hét esztendővel vidéken való megtelepedése után szívszélhűdés vitte el.

Csatáné Bartha Irénke

Valahol...

Valahol erdőben, fák alatt,

hűsvízű forrásnál, napsütésben,
bronz avarral testem alatt,
varázsfüvek közelében.

Valahol boldog ég alatt,

mint akkor... régen...
úgy ölelkezni, mintha
karod - fának gyökere -
összekapcsolna az időtlenséggel.

Szeretnék inni tenyeredből
egyszerűen valahol,
mint a szarvas, kecsesen,
ahogy a tiszta forrásra hajol.

Emlékeinkből kigyöngyözni
fények idejét hosszan,
s a végtelennel ölelkezni

Valahol önfeledten, boldogan.

Díszletforgató időkerék

Fénybe fúlt a délelőtt,
és az égbe belenőtt
katángkékek bársonyán

kacagott a koranyár,
kankalinok mámorán
kolompszavú réteken
nőtte volna ki magát,

hogya nem jár erre tán
kertek alatt, mint a csósz,
mogorván az öreg ősz,
csipkét ver ő, zúzmarát,

barnába bújt dombokon
felhők nyája menetel,
pásztora a december,
szúzi havat remekel.

Mutasd...

Mutasd nekem, amíg lehet
a verőfényes, tág réteket,
a táncoló rezgőfüveket, kankalint,
ahogy cirógtják a pajkos szellőkezek.

Mutass annyi kukucskáló kék eget,
amennyit puha gyerekekkezek játszva
szorítanak, anyamosolynak látva.,
alatta a billegető is boldogan talál társra.

Mutass csírázó mag köré
fonódó bábakalács – fényeket,
mutasd a termékeny tőzeget,
dajkálva tűzliliomot, sárkányfüvet.

Mutasd az ösvényt,
amerre a gímszarvas inni jár,
hol madárdaltól lombosodik
a tölgy, a cser, a nyár.

Mutass annyi eleven csodát,
melyen megpihenhet a szív, a vágy,
tablót mutass, díszleteket, amit

egy láthatatlan kéz nekem készít,
és adakozón hinti rám
a Bükk fennsík oldalán

viruló pipacsok örömszárnyait!

Lőrincz József

Dal

Özvegyasszony fia voltam.
Édesapám nevelt: holtan.

Mindig tudtam, árva vagyok:
Testvéreim a csillagok.

Nap az éjem, Hold a párom.
Gyermekeim: gyönyörű három.

Nevelem világom váltig,
Mint a szél az unokáit.

Kegykerő ima

Olyan szép lenne Veled lenni, Uram,
A lényegben, minek Isten-illata van.
Add meg nekem azt a legnagyobb kegyet,
Hogy minden örömben
Veled együtt, én is ott legyek!
Ámen.

Őszi ars poetica

Gondolateső hull a homlok mögött.
Magyarón felhő kergeti a ködöt.
Kecskerágó termése virít Kútfejen.
A szövegben győz a logika, a fény.

Az ősz a nyár tüzeit színekre váltja.
Tanulj meg színesen szólni.
Ha szólsz,
Vetközz anyaszült igazságra!

Légy maga az igazság!
Sose tagadd meg azt!
Földig aláz a szó mindenkit,
Ha nem igaz

Vidám vég

Hogyha gyermek lehetnék,
Sokat kéne ennem még.

De mivelhogy vén vagyok,
Étel-ital nem kell sok.

Csak legyen rá jó sok bor,
Kifogni a világból!

Annyit kérek, Uram még:
Könnyű legyen s szép a vég.

Csiklantsanak angyalok,
Míg halálomba halok.

A derűről

Mint akit gyermekként vernek,
Néha üresen kongnak bennünk a szeretet-termek.
Mikor azt hiszed, hogy már semmid sincs,
A derű lesz lelkedben a legnagyobb kincs.
Biztat, kedved sugarát visszaadja
Az Isten: életed ragyogó Napja.

Enteriőr – felül Az idő terében (vegyes technika, karton)

Bakacsi Ernő Öregsors

Hagyta, hogy a könnycseppek végigcsorogjanak az arcán, nem törölte le. Az idős emberek gyakran érzékenyülnek, és ez sírásban nyilvánul meg. Ő is köztük tartozott, restelkedett is miatta, de nem szégyellte. Megöregedtem, nyugtázta magában, és ezzel elintézettnek tekintette a dolgot. De ez most más volt. Most szomorú volt a szíve, nagyon szomorú. Nem az bántotta, hogy mi vár rá, hogy esetleg milyen megaláztatásokat kell elviselnie, ha úgy alakul az élete, hanem a csalódás. Hogy ekkorát csalódott a menyében. A fia talán nem így gondolja, de ki tudja azt? A nők mindig befolyásolják a férjüket, és azok meggyőződésük ellenére is sokszor engednek, hogy béke legyen, csend legyen a portán. A Peti sem különb a Deákné vásznánál. Az is nagyon fáj neki, amit a minap hallott, amit a Peti mondott a bátyjának. Nem szokott leskelődni, titkon hallgatózni, véletlenül mégis ez történt. Klára, a menyé és a szomszédasszony az imént beszélgettek a kertben. Nem vetették észre, hogy ő a farakás takarásában szöszmötöl. Arra lett figyelmes, hogy róla beszélnek. Kíváncsi lett, fülelni kezdett. Hallja, hogy azt mondja Klára: Én nem ápolom, ha leesik a lábáról, én nem törölgetem a szaros fenekét. Nem akart hinni a fülének, nem is tudja hogyan jött be. Csak arra emlékszik, hogy ül az ágyán és sír.

Persze – motyogta félhangosan – de a pénz kellett neki. Nem kell engem megbecsülni, szeretni, de az adott szó, a becsület, a megegyezés nem számít? A pénzt zsebre, az öreg meg dögöljön meg. Még többet is kapott, mint amiben megegyeztek a gyerekek. Nem tiltakozott, amikor nekiadtam szegény Bözsikém aranygyűrűjét, aranyláncát a Mária-medállal és az értékes porcelánokat. Nem mondta, hogy ebből talán a másik menyemnek is adhatnék. Én meg úgy gondoltam: náluk vagyok, hadd legyen az övék. Ez a hála érte. Elfejtette már, nagyon hamar elfelejtette. A két fiam korrektül megegyezett, mi is beleegyeztünk – szegény Bözsikém akkor még élt – Klára sem kifogásolta. Együtt voltunk mindannyian. Már elfelejtette? Hiszen ezt el sem lehet felejteni, még írás is van róla.

Gondolatai a múltba kalandoztak. Arra gondolt, hogyan is jutott ide. Nem talált ebben semmi rendkívülit. Számára ez volt a szokás, a természetes. Hasonló megoldások voltak az idős emberek utolsó éveire évszázadok óta. Igaz, változott a világ, nagyot változott, és régen is voltak néhol problémák a fiatalok és az idősek között, de azt sokszor a szegénység nyomora kényszerítette ki. Ők azért komoly vagyont hagytak a gyerekekre, és ugyan nem gazdagok, de egyáltalán nem mondható szegénynek egyik fiuk sem. Hatvan évet élt tanyán. Úristen, micsoda hatvan év volt az! Tele küszködéssel, szenvedéssel, azért akadtak boldog időszakok is, de ezek voltak a rövidebbek. Megélt két világháborút, két forradalmat, román és

oroszlást, rablásokat a háborúk után. Parasztsanyargatást az ötvenes években, aztán a téveszkorszakot. A tanyasi embernek az volt a vágya, hogy idős korára a faluban legyen egy háza, ahová beköltözik, amikor végleg átadja a gazdaság irányítását a gyerekeinek, amikor már kiadta a „jussot.” Ezt az életformát a tehetősebbek tudták megvalósítani, a többi öreg valamelyik gyerekénél húzta meg magát. Megélhetésükről a gyerekek közös megegyezéssel gondoskodtak. Voltak ennek írott és íratlan szabályai. Legtöbbször az „élvezet” adását alkalmazták. Ez azt jelentette, hogy az idős szülőknek a gyerekek – megegyezés alapján – terményt, élő állatot adtak évi rendszerességgel, amely biztosította a tisztességes megélhetést.

De sokat beszállított ő is az anyósának, édesanyjának – özvegy volt már mindkettő – még az ötvenes években is, amikor nekik is nehéz volt a megélhetés. A „padláslesöprés” időszaka volt ez. De hát az öregeknek is élni kellett valahogyan. Hogy valami maradjon is, bizony lopásra kényszerült az ember, saját magától lopott. Ezt a mai fiatalok talán el sem tudják képzelni. Ilyen világ volt akkor.

Nem volt még hatvanéves, amikor megvették a falusi házat, és két évre rá be is költöztek oda. A föld a téeszé volt, a háztájit kijárt még megművelni, és a közösen is elvégezte a rábízott munkát. Jól bírta még magát, a háznál lévő portán fólia alatt zöldségfélét termelt, piacra hordta a termést. Aztán a tanyát eladta, az árát odaadta a gyerekeknek.

Kereken húsz éve laktak a faluban, nyolcvanéves lett, a felesége hetvennégy. Gondolni kellett az elmúlásra, az örök mezőkre történő távozásra. A gyerekek egyetértésével úgy döntöttek, hogy eladják a házat, és Petiék falujában vesznek egy szerényebbet, a maradék pénzt megkapja a két fiú. Tulajdonképpen ez lesz az örökségük. Nekik nem kell már sok, megélnék a nyugdíjból, mert a téesztől kapott földjárdék alig több a semminél. Az egyezés részét képezte, hogy – amennyiben szükségessé válik – Petiék gondoskodnak róluk, ápolják őket. Haláluk után viszont Peti örökli a házat. Meg is vették a házat, a szükséges átalakításokat elvégezték. Árulták a régi házat, a költözést tervezgették, amikor beütött a baj. Bözsike, a felesége hirtelen beteg lett. Először csak nem érezte jól magát, lefeküdt. Nem is ment orvoshoz, majd jobban lesz, volt már ilyen, elmúlik. Egyre rosszabbul lett, felszökött a láza, már nem tudott elmenni a rendelőbe. Rohant az orvosért, de mire az megérkezett, Bözsike elvesztette az eszméletét. Azonnal kórházba vitték. Két nap múlva meghalt. Vissza sem nyerte az öntudatát. Igazából azt sem tudja, hogy milyen betegsége volt az asszonynak. A főorvos azt mondta, hogy agyhártyagyulladás vitte el, de az már a betegség szövődményének a szövődménye volt. Bözsike haláláért hibáztatta magát is, még mindig bántja a büntudat, mert úgy gondolja, hogy maga is hibás. Hibás, mert nem ment azonnal orvosért. Ha időben kórházba kerül, talán nem hal meg. Már hat éve ennek. Már hat éve él itt a faluban, három éve pedig Petiékénél. Itt, ebben a szobában. Nem is igazi szoba ez,

inkább egy nagyobb sufni. Ez is bántja, de nem szól. Minek szóljon, ha nem érik fel ésszel. Igaz, annak idején beleegyezett. Legyintett. Nem veszik már semmibe, nem mondják, de látni rajtuk. Nincs az öregnek szava, legjobb, ha meg sem szólal.

Már egyedül költözött az új lakhelyére. Nem gondolta, hogy ekkora lelki problémát okoz a szülőfaló elhagyása. Talán nem is a lakhelyváltás okozta a legnagyobb traumát, inkább a tárgytól való kényszerű megválás. Úgy érezte, hogy egész élete munkája odalett, hogy megrövidült, mintha kismizmizték volna.

A faluba költözés után feleslegessé vált eszközöket eladogatta. Nem kapott értük sokat, de azok már feleslegesek voltak, csak a helyet foglalták. Ilyen volt a daráló, a kukoricamorzsoló, a cséza, még az kelt el legjobban. A szekér, a szecsavágó és egyéb kisebb eszközök már nem kellettek senkinek. A boronát és az ekét a vasgyűjtő gyerekek vitték el. De még így is mennyi kedves emléké eszköz, szerszám megmaradt, melyek értéket képviseltek, de nem tudta már idehozni, mert nem volt számukra hely. Széthordták a szomszédok, ismerősök, még ismeretlenek is akadtak köztük. Majd megszakadt a szíve, amikor látta ezeket a potyalesó, kapzsi embereket. Némelyik még meg sem köszönte, amit kivitt a kapun. Az udvaron volt kipakolva minden. Rakták a teherautóra a holmiját. Ő csak nézte, Peti fia és a menyé intézkedett. A menyé... Milyen könnyen, milyen pökhendien mondta, hogy neki ez sem kell, azt se tegyék fel a platóra. A potyalesók elvitték a maradékot. Még a kaszát és a gereblyét is. Lehet, hogy nekik sem kellett, de vitték, mert ingyen volt, mert lehetett, mert nem szólt rájuk senki. Vitték a katlant, az üstöt az óriási fakanállal, mellyel Bözsike kavargatta a szilvamásszát lekvárfőzőskor. A nagyobb zománcos edényeket, szakajtókat, kosarakat fel sem lehet sorolni, hogy miket. Elvitték a vékát is, melyet még a nagyapja csináltatott. Rá kellett volna hagyni valami múzeumra, mert nagyon ritka darab volt, még mindig tökéletes állapotban, de ez későn jutott eszébe. Talán csak a kendertiló és az acélszőges kócfésű nem kellett senkinek. Ezeket már nem használja senki, nem is tudták, hogy mire valók. Így aztán a teherautóra a bútor egy része, a ruhaneműk, némi konyhai felszerelés, pár személyes holmi került fel. Alig bírta ki, hogy el ne sírja magát, amikor a fia felszólította, üljön be az autóba, indulnak.

Már hat éve ennek. Hogy repül az idő... már hat éve. Berendezkedett az új helyen, lassan megszokta a más környezetet. Megismerkedett a szomszédokkal, néhány idős gazdával barátságot kötött. Befogadták, mint idegent. Vasárnaponként a mise után ezekkel az új barátokkal beültek a kocsmába, megittak egy-egy korsó sört, beszélgettek egy kicsit, aztán mentek haza, várta őket az ebéd. Eltelt a hétköznap is. Újságot olvasott, szöszmötölt a kertben, néha kotyvasztott magának valami ebédet. Télen fát vágott, befűtött, este tévézett, és időnként „bölcsekedett”, ahogyan viccesen nevezte a szomszédokkal való beszélgetéseket. Korához képest még jól bírta magát. Ez a majdnem idilli élet három évig tartott. Egy este

Peti azzal állított be, hogy van egy nagyon szép nagy ház nagy portával a Kinizsi utcában, amely eladó. Szeretnék megvenni, de ez csak akkor megy, ha eladják a lakásukat és apuka házát is. A kettő ára és a kis spórolt pénzük elég lesz az új ház megvásárlásához. Egyezzen bele – kérte a gyerek. Ne féljen, érvelt tovább, van ott elég hely, kialakítunk magának egy külön lakrészt. Nem tetszett neki a dolog, de hát mit mondhatott volna erre. Beleegyezett.

Nagy ház ez tényleg. Három óriási szoba, az előszobával együtt négy, konyha, spejz, fürdőszoba. Minden, ami kell. Ezzel egybeépítve a hatalmas nyári konyha, az egészet összeköti a mellvédes, oszlopos folyosó. Úgy gondolta, ebből neki is jut egy szoba. De nem jutott. Szobává alakítottak egy sufnit, a legszükségesebb holmik férnek el benne. A ruhásszekrény, az ágy, egy asztal két székkal és az egyik sarokban a tévé, a másikban kályha. A fészerből leválasztottak egy részt. Itt van a spejz, a zuhanyozó és a vécé. Csakhogy ezt nem lehet fűteni. Hiába van meleg víz, ha a levegő télen néhány fokos, netán mínuszos. Jó lesz ez neked, apa. Itt elkülönülten élhetsz, ha valami baj történne, itt vagyunk. A feleségem mos rád, vasárnaponként velünk ebédelsz – biztatta Peti. Elszorult a torka, de nem tiltakozott. Pedig kisemmizettnek, becsapottnak érezte magát. Így bántak régen is a gonosz gyerekek a megunt, láb alatt lévő, halálra ítélt szüleikkel. De hát az ő gyerekei nem is rosszak. Jó anyagi körülmények között élnek, megbecsültek. A feleségével együtt egész életükben értük dolgoztak, tanították őket... Már odaadta mindenét...akkor miért? Nem tudta a választ, vádaskodni sem akart. Hallgatott, és belülről folytak a könnyei. Most már tényleg nem maradt semmije. Az ágynemű és néhány fénykép emlékeztette a múltra. Még jó, hogy van nyugdíjam, gondolta. Ez mégis ad valamennyi önállóságot, nem vagyok teljesen rájuk szorulva. Éhen halni csak nem hagynának, mélézött el akkor, de ma már ebben sem biztos.

Aztán megszokta ezt a helyet is. A menyé tényleg elkérte hetente a fehérneműt kimosni. De ő csak az ingét adta oda, az alsónadrágot nem. Azt szégyellte volna. Bármennyire is vigyázott, tisztán tartotta magát, koszosabb volt a gatyája, mint valamikor fiatalabb korában. Úgy látszik, ez is a korral jár, gondolta. Kimosta maga szappannal. Még be is áztatta mosás előtt, de nem lett az olyan tiszta, mint amikor a Bözsike mosta. Hetente cserélte, és nem törődött vele, nem látta azt senki. Pisti, az idősebbik fia rájött. Nem pirongatta meg, de azért szóvá tette. Legutóbb, amikor náluk volt, Pistiék elvitték a gyógyfürdőbe. A fia adott neki fürdőnadrágot, amikor azt felvette, meglátta a gatyáját. Azonnal adott neki egyet a sajátjából, hogy fürdés után azt vegye fel. – Majd ezt mi kimossuk, ilyen gatyában nem szabad járni – mondta Pista, amikor átadta a tisztát. Látta, hogy Pisti nem a szennyesek közé teszi, hanem a szemetesbe dobja. Egyikük sem szólt, de ő szégyellte magát.

Hm, Pisti – morfondírozott magában. Jó gyerek, jószívű ember. Persze ki tudja,

ha náluk laknék. Ismét szomorú lett, mert eszébe jutott Peti és Pisti beszélgetése a tavasszal. Pisti látogatóban volt náluk. Ebéd után, szokásához híven ledőlt egy kicsit, a két gyerek meg a verandán borozgatás közben beszélgetett. Nem aludt el mindjárt, aztán meg már nem is akart, mert a nyitott ablakon át hallott minden szót. Pisti érdeklődött az öccsétől, hogy hogyan van apuka, milyen az egészsége, szedi-e rendszeresen a gyógyszert? Peti pedig a konkrét válasz helyett elkezdett panaszkodni. Hogy baj van vele, néha szégyenkezni kell miatta. Mászkál, csavarog. Nem marad itthon, megy a szomszédokhoz, ahol sokszor meg is ebédel, mintha itthon nem volna mit ennie. Vasárnaponként együtt ebédelünk, a feleségem szed neki, de ez neki nem elég, előfordul, hogy még szed magának. A rántott szelet a mindene, ha nem rántott hús az ebéd, akkor az már nem is ünnepi. Mondtam neki, hogy ne csináljon semmit. Pihenjen, tévézzen, olvasson, de nem hallgat rám. Segíteni akar, nem fogja fel, hogy ezzel csak kárt tesz. A múltkor kiment a kertbe kapálni, de a sárgarépat kapálta ki a gyom helyett. Alig tudtam az asszonyt lecsillapítani, olyan dühös lett. Már félek, ha vendégünk van, mert hívás nélkül bejön, és beleszól a diskurzusba, néha nagy marhaságokat mond. Nem akarom megbántani, szólni neki, de röstellli magát az ember miatta.

Nem tudott volna már aludni még altatóval sem. Szívét mérhetetlen fájdalom csavarta. Hát így beszél róla a fia, ezt gondolja. Ha nem a saját fülével hallja, el sem hiszi. Szégyelli őt, az apját szégyelli!? Hát mi lett ebből a Petiből? Nem volt ez mindig ilyen ember, miért változott meg? A felesége hatására? De hát miért, még csak szóváltás sem volt köztük. Még hogy ő marhaságokat beszél. Nem sok iskolája van, de azért ismeri a világ dolgait. Olvas, tévét néz és a tapasztalat. Sok mindent látott, amiről a gyerekek legfeljebb hallottak, vagy tanultak valamit az iskolában. De más valamiről hallani és megint más átélni. Istenem, mennyi minden ment keresztül! Újra eszébe jutott a két világháború, a két forradalom, a román és orosz fosztogatás a háborúk után, a padláslesöpréses korszak miközben élni kellett, embernek maradni és nevelni a gyerekeit. És akkor meg sem szólalhat, hallgasson, mint a kuka. Jó, hát nem ért mindenhez. Más most a gazdálkodás, a politika, de a többi sem okosabb. Úgy érzi, hogy a faluban megbecsülik, szívesen beszélgetnek vele. Nem baj, legyintett, ezután nem megyek be, ha vendég lesz náluk. Kibírom. Egy öregnek ezt is ki kell bírni. Még az ételt is sajnálja! Minek hívnak be, ha sajnálja? Még hogy kétszer szedek... Ha még kell, ha jól esik... Olyan baj ez, kevesebb lesz ezzel nekik? Mi meg a legjobb falatokat adtuk nekik. Bözsikém a csirke nyakát, szárnyát, püspökfalatját rágcálya, én a hátát, esetleg egy combot, hogy a java, a melle húsa nekik jusson. Még azt is kifogásolja, hogy elmegyek itthonról, hogy meglátogatom a szomszédokat, egy-egy új barátomat. Hát mit csináljak? Élek, valamit tennem kell. Nem ülhetek mindig itthon. Nem lehet mindig olvasni meg tévét nézni sem. Elmegyek beszélgetni. Néha megkínálnak. Elfogadom. Ha nem

fogadnám el, megharagudnának. Szívesen adják, de azért ezután majd igyekszem vissza, hogy ebédidőben ne legyek ott. De miért kell panaszkodnia a bátyjának? Megbeszélhetné ezeket velem is.

És akkor most itt van Klára, a menyem beszélgetése a szomszédasszonnyal. Hogy az Isten verné meg ezt a világot! Minek él az ilyen vénember, mint amilyen én vagyok, ha még a gyerekének is útban van! Megtörölte a szemét, és a falon lévő feszület felé fordulva imádkozni kezdett.

Édes jó Istenem!

Jézusom, aki feláldoztad az életedet értünk, bűnösökért

Drága Mária, Istennek szent anyja

Könyörögjétek érettem, hogy ne legyek magatehetetlen beteg. Ha eljön az én időm vége, gyors halált küldjön rám az Isten. Ne legyek kiszolgáltatva más embernek, ne szoruljak a segítségükre!

Nem tudta folytatni, mert patakokban ömlöttek a könnyei.

Körlodza (festett farönk)

Szekeres Mária novemberi ima

csönd falja az árnyakat
szikráznak a tárgyak
tekinteted simul
a perceken
lyukas ég alatt
mintha az idő űzne
magamba
be
lassan emelt kezembe
hull egy gondolat
ima kiált
és
ellen tart...
ebben is benne
vagy ?!

Homályos tükrök

hangok hiánya -
fecsegő neszek
a gondolatok félbevágva
tapadnak hozzám
béke is akár
ez a néma csönd
teszek-veszek
valahol
Hold szívja a
tengert:
örökös apály?
tükörhomály...
MOST

Mulasztások útján

Uram, az életem hol mehet el?
Arcod nézem este, reggel,
kiáltok hozzád és fülelek, -
elhagynak olykor az életjelek...
száz szerelmes szó és a jelek:
elhagytak már, csak figyelek -
egy mozdulás, egy szó, az Ige
a csöndben Életté válik-e?
s közben hűtlenül nem vállalom
a percet, a szót magamon.
levetek mindent mint unott ruhát,
s az Élet egyszerű Szavaddal
utánam kiált, de nem ébreszti
fel erős szavad: vádlón követ
majd az utolsó pillanat.

Saitos Lajos

Szemben az árral*(vers és aforizma)*

Csontos Mártának

A halak szemben úsznak az árral
elérnek a folyók eredetéhez
forrásához ott partra vetődnek
s vízimadarakká változnak majd
tojást raknak és szárnyas jószágként
visszaszállnak a vizek torkolatához
apró halat esznek mert fáradtak
miközben maguk is hallá lesznek
és úsznak ismét szemben az árral
egy igaz – örök körforgásban...

*

Messzire kell jutnia az embernek,
hogy ölés helyett újra ölelni tudjon.

Nem vérzik el

Immáron hétmilliárdnyian
pattogunk mint egy zsák bolha
kiszabadulóban a szövétneken
és szívjuk egymás vérét
akár egy prédatesten
aki bírja szívja – falja –
marja mindhalálig: mondom
istenuccse Nietzsche –
mert az emberfia igen
de Isten sosem vérzik el.

Téli remény

Rád gondolk mikor
a frissen szántott barázdákon
végigfuttatom szemem
amikor szél sodorja a falevelet
rád gondolk esőben –
napsütésben s a ránk leselkedő
télben a mégis-reményben
amikor majd kénytelen
*tűz mellé házba szorulunk
és benned bízunk Uram!*

Kompozíció 1-2 (tusrajz, papír)

Fábián Tibor

Meditáció

Ajaj, harangoznak, akkor még nem késtem el, de sietni kell, mert ez az új pap bevezette, hogy pontban tíztől kezdődjön a templomozás, pedig még városban is szoktak ráhagyni egy kicsit, ott is késnek, sőt ott szoktak csak késni igazán, azok a fonnyadt kikentkifent úrinépek, na sebjaj, mások is késnek, és mindig is késni fognak, hiába akarja ez az új pap bevezetni ezt az új időszámítást, itt mindig is késtek a népek, nem lehet csak úgy ezeket az ősi szokásokat megváltoztatni, nekünk a tízóraötperc, az tízóraötperc, istentisztelet közepére csak megérkezik mindenki, hihih; no lám, kit látnak szemeim, itt jön a híres Gubáné, ide hallom azt a csúf száját, vajon már megint miről pletykál ez a szegyetelen, a fél utca őt hallgatja, a másik fele meg Megyerinét, na ha ezek ketten összetalálkoznak, a jóisten mentsen meg élt és holtat, két perc alatt kibeszélik a répát is a földből, vannak is páran, akik miattuk kerültek a hatosba, a váradi bolondok kórházába, egy-két szomszédjukat ügyesen kicsinálták ezek a rusnya vénasszonyok, és a tetejébe olyan peckesen járnak, mintha az övék lenne az egész topolyai főutca, aki látja őket sietve át is megy a másik oldalra, ha legalább a templomban meg tudnának ülni a tomporukon, de még ott is súgnak-búgnak, lám nem is baj, hogy ez a pap annyira szigorú, mert ez még őket is megszólítja, ha megfelelnek magukról, mert ez amolyan városi ficsúr, és hát nagy úrnak képzelem magát, mert az újságba is ír, a Rozi is mondta, hogy látta valami írását, ahol éppen Topolyáról osztotta az észet, az a részeges feleségverő Rák Dezső meg is mondta neki a magáét, ne szóljon bele, a jöttment papja a falu dolgaiba; nézett is nagyot a csuhás, azt mondja Dezső, csak hebegett-habogott, ne is akarjon nekünk itt olyan városi módit ránk erőszakolni, mert azt a mi begyünk nem veszi be, de nem ám, ha mondom; na ugye, hogy még a pap előtt beértem, ej az a pontosság, nem való az faluhelyre, no lám, a Bunyós Matyi is itt van, ezt sem láttam templomban, amióta megkeresztelték pár éve a legkisebbik unokáját, azt a kicsi bőgőmasinát, aki mostanság parittyával lövöldözi a szomszéd galambjait, tán csak nem emlékharangot fizetett ez a Matyi, oszt azért ül itt olyan peckesen, még a zakót is ráerőltette az asszony; nahát ezek a szemtelen kölykök ott az első padban már megint sivalkodnak, a múltkor is rájuk szólt a szószékről a tiszteletes a prédikáció kellős közepén, de ezekkel ugyan nem lehet bírni, a szép szó itt nem használ, de hát milyen világ ez, ahol még egy pofont sem lehet odakenni a rosszféle kölyök képére, merthogy azok a hollandok vagy norvégok, vagy miazisten népeknél is elvették a románok gyerekét, csak mert kiporolták a gyerkőc nadrágját, bement a televízió, aztán meg Megyeriné egy hétig ezt fújta, amerre csak járt, és még csodálkozunk, hogy itt a világvége és a migráncok hozzák ránk a tíz csapást; a múltkor Gubáné tele is kürtölte a falut, hogy húzzák meg a harangokat, mert itt vannak a migráncok, oszt még jó, hogy a tiszte-

lendő úr húzódozott, próbálta nyugtatgatni szép szóval, hogy Piroska néni drága, ne tessék ijedezni, csak a Lakatos Béni pereputtyát tetszett látni, akik ekhós szekérral járnak a környéket, meg különben is, mit keresnének itt nálunk, ebben a szakadt faluban azok a migráncsok, nem kapnak itt segílyt, de még szűzjányt sem, akit kedvükre megabajgassanak, oszt jól is mondta ez a pap, mert nemsokára kiderült, hogy nem migráncsok voltak azok, hanem Paluska néni szlovák rokonai, hihhi, na jó na, énekeljünk, Uram Isten siess, minket megsegíteni..., ej de csúf kappanhangja van ennek a Magyarosnének, Pöndörkéné meg rákontráz, mint valami primadonna, és akkor ne robbanjon szét az ember mérgében, mert minden kegyes áhitatot szétkergetnek ezzel a csúfságos hangjukkal, legalább ha ez a városi ficsúr pap tudna énekelni, de hol eltalálja a dallamot, hol meg némán kapkodja a levegőt, mint a szentimrei kövérponty, tiszta csúfság ez az templomozás, ...hiszek egy istenben, mindenható atyában..., ó Galuskáné, a jó ég áldja meg ezt is, hát úgy fészkelődik, mint egy veszekedős kotlós a csibék alatt, akkora hátsófele van, hogy az egész gyülekezet alája férne, papostul, harangozóstól, tán még az orgonát is alája tudnánk szuszakolni, hihhi, ...szívemet hozzád emelem..., ő drága istenkém, ha ez a pap megint háromnegyed órát prédikál én bizisten kimegyek innen, én rosszul leszek, én nem bírom; nem tudom, de ezek a városi népek annyit bírnak locsogni, nem találják az áment, pedig tudom én, hogy azt várják mások is, mert ez a sok felesleges beszéd, az a sok lőn, meg vala, hát csoda, hogy semmire sem emlékszem, mire hazamegyek, oszt mind kérdezheti a szomszéd, az a csúf és gonosz Böndős Kati a kerítésnél, hogy miről prédikált a tiszteletes úr, én bíz' csak az ámenre emlékszem, pedig azt mondják a faluban, hogy szépen beszél, meg hogy nagyon városi módon prédikál, oszt hogy érzük mi azt fel ésszel, mondana inkább szép történeteket, mint a katolikus pap bácsi, és ha mást nem is, azt legalább megérteném, mert arra még most is emlékszem, amikor arról mesélt, hogy házszenteléskor majdnem megharapta egy kutya, a Morgosné vérebe, na attól ki is telik, nem is jó oda menni, sem palástban, sem anélkül, megharapja az a papi személyeket is, válogatás nélkül, hihhi; no, megint megvárattott az ámennel ez a mi papunk, na nem baj, legalább vasárnap dógozzon meg a pénzéért, elvégre azért fizetjük, hogy sorolja az igéket, mongya a szíp szavakat, melengesse az ember mejit a drága szíp bibliás szózatokkal, há' nem?, há' de!, ...Miatyánk, ki vagy a mennyekben..., na persze Megyeriné már megint túl kell licitálja a papot, mondtam is neki a múltkor, te Ica, te jó lennél a tévébe, amellé a Fidelikusz mellé, ott mondhatnád a magadét, oszt még fizetnének is érte, de a tetejébe még jól meg is sértődött, mert nem tudta, mi az a Fidelikusz, azt hitte valami csúnyaság, de meg is érdemelte volna, hogy oda küldjem, amilyen házszántos egy vénasszony, biztos megint bömbölni fogja a zsoltárt, mint a múltkor, mert ez még a templomban sem bírja ki, hogy ne az övé legyen az utolsó szó, nem bizony, ...tebenned biztunk eleitől fogva..., na végre mehetünk, ó, Istenem, kifut a levesem...

Radnai István Évszakok holtvágányon

szörnyszülöttek éjszakája
a madarak gunnyasztanak
az angyalok eltévednek
valaki kaput nyit a télnek

a gének elfelejtik a kódot
az örült rokona a prófétának
a fákra fagyott madarak
elvetélt lelkek

a sarki fény megbolygatja
elnyeli az égvilágot
imádkozók imáhozók születnek
késői órák kondul a télvihar

a tegnapi fagy a holnap
keressük az almon hempergő

hatalmat

hercegem a kocsmapultnál
rokona a prófétáknak
engedd el az ég madarait
a hatalomra zárj bilincset

Hajléktalan versek a hulladékban

mindig tudtam hol és mikor
iskoláimban egyetlen besúgó nem volt
rám szakadt a gimnázium
és ötvenhat hordaléka

hol szedtek annyi ejtőernyőt
megjöttek kiszorították a polgári létet
váltakoztak a felhők zivatarcellák
könyvelni nem tanultam akasztófát

mindig tudtam hol és mikor
de forrtam akinek vallottam disszidált
megélte vágyaimat többpárt-rendszert
s úgy vélte a szabadságot

mindig tudtam csak tartani kell a számat
asztalfiókomból eltűnt a forradalom

Bagi István

Az ihlet

Zsenge magonc. Ocsúdott az ihlet,
 aztán gyökeret vert, mint a tölgy, masszív lett.

Én már nem...

Én már nem azon sírok
 ha valami fáj
 bánthatnak
 már nem indulok föl ezen
 szememre szivárvány
 akkor szökik
 amikor valami jó ér
 én már akkor könnyezem.

Lehet magyarázni

A bizonyítványt lehet magyarázni,
 okot másban látni, szidni a tanárt –
 jobb jegyre igényt igazán az formálhat,
 aki magát is gyomlálja, ha hibára talált.

Évforduló

Felemás érzés
 valami buta bánat:
 újabb évfordulóval
 élem túl Apámat.

De jó volna...

Jó volna az évek göncét levetni,
 harcos arcot, és kudarcot temetni,
 önfeledten ölelni,
 ölelkezve örülni,
 tiszta szívből nevetni,
 de jó volna megint
 nevetve szeretni!...

Ars poetica

Fiatalon az érzelem,
 adott kezembe tollat,
 a virággal pompás ág.
 Tollam később karddá lett,
 rajta a vésett jel: igazság.

Cs. Nagy Ibolya

Tenyérnyi ország*Horváth Arany publicisztikai kötetéről*

A Kolozsváron élő újságíró, szerkesztő, a magyarórdi Horváth István költő lánya, Horváth Arany korábbi, változatos műfajú könyvei után (*Ember a havason* – tévéjáték, 1978; *Fába faragott balladák* – riportkönyv, 1983; *Pontot, vesszőt nem ismerek, de a szó mind igaz* – életrajzi elbeszélés, *Csibi Istvánné Siklódi Márka vallomása*, 1985; *Kalodaének* – balladák prózában, 1993; *Kökény a hóban* – riportkönyv, 1995; *Elrabolt méltóság* – publicisztika, 1999; *A csillagok nem álmodnak* – riportok, 2002; *Halálmadár szállott a kútgémre* – publicisztika, 2008) ebben az esztendőben hosszú újságírói munkájából válogatott egy kötetre valót (*Tenyérnyi ország*), s jelent meg a könyv a baróti Tortoma Könyvkiadó gondozásában.

Nem szükséges túlzottan bonyolult etimológiai kutakodás, hogy a kiadó nevének jelentését megleljük, ők maguk fedik fel a titkot: a Tortoma-tető Erdővidék egyik legszebb dombja, ahonnan belátni az egész környéket, írják a honlapjukon, a tortoma név pedig, mintegy utalva a hely közösségi feladatára, a hely kínálta lehetőségre, vigyázó helyet, őrhelyet jelent. S ne tekintsük erőltetett magyarázatnak azt sem, hogy a „tenyérnyi ország”, a romániai magyarság sorsát, (annak legalábbis a sajtóban megjelenhető) számos, a közösséget jellemző vonását bemutatni szándékozó publicisztikai könyv szerzője, és az e sors fölött kiadóként vigyázónak, őrzőnek lenni akaró könyves műhely (bár nyilván véletlenszerűen) egymással társulhatott, de inkább: társulhatott volna? Kár ugyanis – nem hallgathatjuk el –, hogy a kiadó, mint szellemi őrhely, a kéziratgondozó, vigyázó figyelemnek, a pedig el nem hagyható, aprólékos korrektori munkának nem tudta dicséretes, talán még elégséges jelét sem adni: pedig olvasói épülésünkre szolgált volna a precízebb szöveggondozás. De a kötetben dúsan teremnek a helyesírási hibák, betűelütések, tördelési logikátlanságok, s a hol datált, hol megjelenési dátum nélküli írások a filológiai kutatás lazaságát is föltételezik. (Az ilyesféle kritikusi megjegyzések az iratlan, de nem kötelező szabály szerint általában a recenziók végére kerülnek, amolyan, a kötetminőséget alapvetően nem meghatározó toldalékként, kivéve, ha a hibák éppenséggel meghatározóak: nem a szerzőt, nem a művet, hanem, mint ebben az esetben is, a kiadói munka megbízhatóságát, (megbízhatatlanságát) példának semmiképp nem tekinthető minőségét mutatva.

Jó mégis – egy javított második kiadásban is reménykedve –, hogy megjelent a kötet, mert ideje volt ennek a válogatásnak, ideje, hogy sok évtizedes riporteri-újságírói munkálkodásának – többnyire a szerkesztőségek archívumaiba süllyedő